

F. KULMER, *Crno u pokretu*

1887; *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah itd. u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb 1891; *Fotografske slike iz Hrvatske i Slavonije* (tekst uz album snimaka Ivana Standla).

LIT.: T. Smičiklas, *Život i djela Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*, Rad JAZU, 1892, 110, str. 110–204. — *Isti*, Ivan Kukuljević, *Spomen-knjiga MH*, 1892, str. 148–172. — D. Jurman-Karaman, I. Kukuljević, prvi konzervator za Hrvatsku i Slavoniju, *Zbornik zaštite spomenika kulture* (Beograd), 1955. — M. Despot, Ivan Kukuljević-Sakcinski i njegov rad u okviru »Društva za povjesnicu jugoslavensku«, Zagreb 1967. — M. Bertoša, *Interes Ivana Kukuljevića za istarske starine*, Forum, 1971, 1–2. Z. Ša.

KULA, tipološki najjednostavniji objekt koji je kao samostalna građevina ili u sklopu većega građevnoga kompleksa služio za obranu, zaklon ili stanovanje. K. je kronološki najstarija fortifikacijska građevina; ona gubi obrambeni značaj tek upotrebom artiljerije sred. XIX. st., ali je već i prije toga najčešće samo simbol staroga u sklopu dvorova i ladanjskih dvoraca.

K. je kao samostalna obrambena građevina ponekada bila ograđena zidom ili opasana prokopom i nasipom. Češće se nalazi u okviru utvrđenoga feudalnoga grada, kaštela pa i dvorca. Prema tlocrtu gradile su se kule kružna, četverokutna, trokutna ili mnogokutna oblika. Više kule gradile su se u doba romanike i gotike, a niže u doba renesanse. Osim za obranu i stanovanje, služile su kao skloništa vrijednih predmeta, spremišta municije i namirnica, tamnice i promatračnice. Često je kula kao glavni objekt obrane bila i posljednje njezino uporište.

M. Kru.

KULA ATLAGIĆA, selo Z od Benkovca. U sr. vijeku selo *Tiklić*. Iz crkvice Sv. Petra s obilježjima rane romanike (zidovi raščlanjeni arkadica-ma na konzolama) potječu ulomci kamenoga namještaja (Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika). Crkvu Sv. Nikole sagradili su 1444–46. zadarski graditelji i na njoj je očuvan datum završetka gradnje (25. X. 1446).

LIT.: C. Fisković, *Zadarski sredovječni majstori*, Split 1959, str. 45. — I. Petricoli, *Prilog zadarskim graditeljima XIV i XV st.*, Radovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1982, 20, str. 29–42. I. Pet.

KULIŠ, Vatroslav, slikar (Vidoši, 7. III. 1951). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1976. Usavršavao se u Parizu i Münchenu 1987. Slika zaoku-

pljen bojom i svjetlom, pretežito u ulju i gvašu a oslonjen na iskustva akcijskoga slikarstva i apstraktnoga ekspresionizma. Osnova je njegova slikarstva potez boje, u početku odmjerenoj (*Akvarij s morskom vodom*, 1981). Potez sve više dobiva na brzini a kolorit na žestini, povećavajući izražajnost slike (*San o prožimanju*, 1987). Eksplozivnim potezima, gušćim namazima boje i snažnim zračenjem svjetla pojačava napetost slike (*Sunce*, 1990; *Valovi duboke vode*, 1991). Poč. 90-ih godina radi kolaže koje upotpunjuje potezima boje (*Hrvatski Dürer*, 1993). — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1969, 1980, 1981, 1985, 1986, 1988, 1989, 1990, 1991, 1993, 1995), Varaždinu (1979), Hvaru (1980), Karlovcu (1981, 1985), Münchenu (1987, 1990), Osijeku (1992), Madridu (1993) i dr. Bavio se grafičkim oblikovanjem i scenografijom.

ilustracija na str. 493

LIT.: V. Maleković, Vatroslav Kuliš (katalog), Hvar 1980. — Ž. Sabol, Vatroslav Kuliš (katalog), Zagreb 1980. — V. Bužančić, Vatroslav Kuliš (katalog), Velika Gorica 1985. — I. Zidić, Vatroslav Kuliš (katalog), Zagreb 1989. — *Isti*, Vatroslav Kuliš (katalog), Zagreb 1991. — B. Popovčak, Vatroslav Kuliš (katalog), Zagreb 1993. V. Fo.

KULMER, Ferdinand, slikar (Cap Martin, Francuska, 29. I. 1925). Studirao na Akademiji u Budimpešti 1942–45 (R. Burghardt) i u Zagrebu 1945–48 (O. Mujadžić, Lj. Babić). Položio specijalni slikarski tečaj kod Đ. Tiljka 1948–50; suradnik Majstorske radionice K. Hegeđušića 1950–57. Član grupe »Mart« od 1957, Galerije »Forum« od 1969. a od 1980. član HAZU. Od 1961. profesor na Akademiji u Zagrebu.

U početku slika stilizirane figuralne motive, u kojima sve manju pozornost pridaje sadržaju i značenju (*Glava*, 1955; *Intérieur*, 1956). Slikom *Admiral* 1957. započinje apstraktno razdoblje koje traje dvadesetak godina (1957–76). To je najsloženije razdoblje stvaralaštva unutar kojega se može razlučiti nekoliko faza. Površina slike je u početku tašistička (*Crveno i zeleno*, 1958), potom postaje monokromna i približava se informelističkome izrazu artikuliranih uravnoteženih odnosa zasićene materije i dinamičnoga poteza (*Plava slika*, 1960). Blizak je gestualnom informelu P. Soulagea i H. Hartunga (*Smeđa okomica*, 1964; *Na crvenom*, 1965). Nakon toga, preklapanjem bojom natopljena papira, platna ili svile, otkriva simetriju bezobličnosti. Kromatska redukcija s naglašenim tkivom kompozicije osobito se ističe na crtežima laviranim tušem (*Argonauti*, 1965; *Prosinac I*, 1967; *Slika na svili V*, 1968). Od 1970. prevladavaju znakovi i crtovlja kaligrafičkoga ispisa a ploha postaje poprištem otvorenih kolorističkih kontrasta i žive pikturalne arabeske (*Strukture ponavljanja*, 1970; *Velika kaligrafija*, 1971; *Ovoid I*, 76, 1976). Osamostaljivanjem kaligrafskoga znaka te njegovim simetriranjem i diskretnim figuriranjem nastaju oblici koji pobuđuju heraldičke asocijacije (*Razapeti grifon*, 1976; *Jednorog — Pegaz*, 1976).

U sljedećoj neoekspresionističkoj fazi 1976–83. vidljiv je povratak početnoj konstrukciji *Glave* iz 1955. Površina slike je ispunjena nepravilno ritmiziranim znakovima u obliku slova Z ili V; u takvoj arhitekturi nazire se crtež, najčešće deformiran, snažna izraza (*Barbarossa*, 1975; *Monokini*, 1976; *Igra u vrtu*, 1978). Oko 1980. slika motive izvanredne kolorističke žestine,

F. KULMER, *Bijeg*